

Kiss Károly:

Nemzeti konzervativizmus és klímahisztizés

Az utóbbi idők egyik leggyakrabban emlegetett szitokszava a „klímahisztizés”. Ezzel együtt pedig kampányszerűen folyik a környezetvédők ócsárolása, lejáratása. E buzgó nemzeti konzervatívok (akik közé egyéb vonatkozásokban magamat is sorolom), gyakran az energialobbi kijáróemberei, azt igyekeznek bizonyítani, hogy egyrészt nincs is klímaváltozás, de ha lenne, akkor sem tudnánk semmit sem tenni ellene, sőt, a felmelegedés kimondottan jó, hasznos az emberiség számára. És hogy mindez csak balliberális áskálódás.

A klímaváltozás tagadása képtelenség. Az idősebbek – mint én is – jól emlékeznek, hogy milyenek voltak a telek gyerekkorukban, az ötvenes években; a tartós hóra és fagyra. Az időjárási szélsőségek gyakoribbá válása is a klímaváltozás része. Ezt a trópusi esőerdők nyakló nélküli irtása okozza: a nagy, kiterjedt esőerdők temperálólag hatnak a klímára, és amint felületük csökken, úgy lesznek egyre gyakoribbak az áradások, erdőtüzek, tornádók.

És hogy a felmelegedés hasznos? Ezt magyarázzák el azoknak a szubszaharai országokban élő fekete-afrikaiaknak, akik termése és állatállománya elpusztul, éheznek, és tömegével indulnak Észak felé. Az Economist számításai szerint 2070-ig a felmelegedés miatt kb. 560 millió (!), a szubszaharai övezetben élő afrikai számára válik az élet elviselhetetlenné ... Persze lehet példálózni a jégkorszakkal, amikor valóban nem volt kellemes az élet.

A klímavita legkritikusabb pontja azonban az, hogy a felmelegedést antropogén tényezők okozzák, vagy az természetes folyamat. A nemzetközi közösség azon az állásponton van, hogy a felmelegedésnek az emberi tevékenység az oka: az ipari forradalom óta a légkörbe kerülő, az ásványi szénhidrogének (tűzelőanyagok) elégetése során keletkező üvegházhatású gázok egyre nagyobb mennyisége. Ezen alapulnak a nemzetközi klímavédelmi egyezmények, és a klímavédelem kiterjedt eszköztársa. Ezt azonban több komoly légkörtudós vitatja, kétségbe vonja. (Érvelésük lényege, hogy a legnagyobb tömegű üvegházhatású gáz a légköri vízgőz, a pára, melynek mennyisége hosszú távon állandó, és ehhez képest az előbbieket részaránya eltörpül.)

A légkör azonban egy igen komplex, kaotikus rendszer. És az ilyen rendszerek alapvető jellemzője, hogy a bennük lejátszódó folyamatok ok-okozati láncolata nem követhető egyértelműen. Márpedig ha ez így van, és a felmelegedés katasztrofális következményekkel jár az emberi civilizációra, akkor úgy kell viselkednünk, mintha az rajtunk is múlna, és mindent meg kell tennünk az elhárítása érdekében. Ezt elfogadja a nemzetközi közösség döntő része (a „precautionary principle”-t, az elővigyázatosság elvét) és ezért vannak még mindig érvényben a nemzetközi klímaegyezmények. És ezért végtelenül felelőtlen és káros a „klímahisztizés” emlegetése.

A „klímahisztizők” (mármint az e kifejezést szitokszóként használók) azt igyekeznek elhitetni, hogy az ásványi szénhidrogének felhasználásának csökkentése értelmetlen lemondás, önsanyargatás, felesleges aszkézis, amit az elvakult, fanatikus környezetvédők kényszerítenek rá a tudatlan emberiségre. Nincs igazuk, és nem csak a fenti bizonytalanság miatt. Mind az

ásványi szénhidrogének (szén, kőolaj, földgáz) kitermelésekor, mind a feldolgozás során, mind pedig a felhasználáskor, óriási környezeti károk keletkeznek. A kitermelés során az olajmezőkön a talaj elszennyeződik, az élet, a növényzet gyakorlatilag kipusztul. A felszíni szénbányászat során hatalmas területek válnak terméketlenné – gyakorta még településeket is „ledózerolnak”. A palagáztermelés során a talajvíz vegyi anyagokkal szennyeződik. A földgázfinomítók metánt és különféle szénhidrogéneket eresztenek a levegőbe. A közlekedésben használt üzemanyagok kipufogógázai pedig rendkívül károsak az egészségünkre és az épített környezetet is károsítják. A fosszilis tüzelőanyagok égetéséből származó apró részecskék (PM), a kén-dioxid, a nitrogén-oxidok, az illékony szerves vegyületek és más káros anyagok számos betegséget okoznak, beleértve a szív- és érrendszeri betegségeket, tüdőrákot, asztmát és más légzőszervi megbetegedéseket.

A világ lakosságának jelentős része olyan területen él, ahol a légszennyezettség meghaladja az Egészségügyi Világszervezet (WHO) által ajánlott határértékeket. Neves amerikai egyetemeken készült tanulmányok szerint a fosszilis tüzelőanyagok okozta légszennyezés világszerte évente 8-10 millió ember korai halálát okozza. 2022-ben a fosszilis tüzelőanyagok termelése és felhasználása során világszerte mintegy 125 millió tonna metán került a légkörbe. Ez hozzájárul a talajközeli ózon kialakulásához, ami nemcsak az emberi egészséget károsítja, hanem a növényzetet is, és csökkenti a mezőgazdasági termékek mennyiségét. Jelentős továbbá az élővizek és a tengerek szennyezése is – gondoljunk pl. a tengeri olajbányászatra, vagy egy-egy balesetet szenvedett tankhajóra.

A közgazdaságtan egyik ága az ún. „externáliák”, a külső gazdasági hatások tana. Ennek lényege, hogy egy áru vagy szolgáltatás árába – a hagyományos költségeken kívül – azokat a költségeket és károkat is bele kell számítani, amelyek az áru termelése vagy felhasználása során a környezetben és az emberi egészségben keletkeznek. Ennek következetes érvényesítése az ásványi szénhidrogének megdrágulásához vezet. (A jellemző azonban a mai világban még az, hogy a legtöbb kormány hatalmas összegekkel támogatja a szektort. – Bár az is igaz, hogy az adók és állami bevételek igen nagy hányadát ezekre a termékekre vetik ki.) Környezetterhelő és egészségkárosító hatások természetesen a megújuló energiák termelésekor is keletkeznek. Azokat is számba kell venni, s így elfogulatlan mérleget kapunk a különféle energiahordozók környezeti és egészségi hatásairól és valódi költségeiről és áráról.

De van itt még egy fontos szempont, ami miatt az aggódók „leklímahisztizése” szintén nem indokolt. Fogyasztói társadalomban élünk. Az átlagember számára az élet értelmét az állandó fogyasztás, vásárlás, autózás jelenti. Az értelmes élet célja, lényege azonban nem ez kellene legyen, hanem a kulturáltság, a műveltségi szint emelése, a családdal eltöltött idő, a szabadidő értelmes felhasználása. A közpolitika – ha errefelé akarja orientálni az embereket – ezt úgy érheti el, ha megdrágítja az energiát és az anyagi felhasználást, és a fogyasztást a szellemi és kulturális termékek, szolgáltatások felé tereli. Az ezt a célt szolgáló támogatási- és adópolitika kivitelezése „bevételesemleges” formát ölthet, azaz az anyag és energia megdrágításával egy időben csökkenteni kell a munkaerőt terhelő adókat és illetékeket. Ily módon egy egészségesebb és értelmesebb életmódot támogató ár- és ösztönzési rendszert alakíthatunk ki, miközben az adóteher összessége nem változik.

Előfordul, amikor a környezetvédők túllőnek a célon – ilyen akció volt például Németországban az atomerőművek bezárása, holott környezetvédelmi szempontból az a

legtisztább energia. (Feltételezve, hogy a radioaktív hulladék biztonságos elhelyezése megoldható.) Ha mérleget vonunk, azt kell mondjam, hogy a zöldeknek, környezetvédőknek – bár időnként túlzásokba esnek (itt a látványos, extrém akcióikra gondolok) – igazuk van, ők azok, akik a jövőért felelősséget vállalnak. Korlátolt és felelőtlen dolog klímahisztizőknek nevezni őket.

Bp, 2025. február 20.

A szerző közgazdász és társadalomkutató